

ЛИТВИНЮК О. В.

к. е. н.

Одеський національний економічний університет

**ДЕКОМПОЗИЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ БАНКУ
В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ КОНТРОЛІНГУ**

Стаття присвячена обґрунтуванню науково-практичних підходів до необхідності використання декомпозиційного аналізу фінансових результатів банку в контексті концепції контролінгу. Запропоновано розглядати систему управління активами та пасивами банку з урахуванням вимог концепції контролінгу, яка формує сучасну парадигму управління банком на засадах декомпозиції його фінансових результатів і ризиків. Установлено, що на сучасному етапі діяльності та розвитку світової банківської системи цінними й пріоритетними напрямками виступають: розширення діапазону банківських послуг, прибутковість, результативність банківського бізнесу, фінансова надійність, безперешкодний доступ до фінансових ринків і врахування мінливості ринкової ситуації.

Ключові слова: банк, активи, пасиви, управління, ефективність, прибутковість, ризикованість, концепція, контролінг.

ЛИТВИНЮК А. В.

к. э. н.

Одесский национальный экономический университет

**ДЕКОМПОЗИЦИОННЫЙ АНАЛИЗ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ БАНКА
В КОНТЕКСТЕ КОНЦЕПЦИИ КОНТРОЛЛИНГА**

Статья посвящена обоснованию научно-практических подходов к необходимости использования декомпозиционного анализа финансовых результатов банка в контексте концепции контроллинга. Предложено рассматривать систему управления активами и пассивами банка с учетом тренований концепции контроллинга, которая формирует современную парадигму управления банком на основе декомпозиции его финансовых результатов и рисков. Установлено, что на современном этапе деятельности и развития мировой банковской системы ценными и приоритетными направлениями выступают: расширение диапазона банковских услуг, доходность, результативность банковского бизнеса, финансовая надежность, беспрепятственный доступ к финансовым рынкам и учета изменчивости рыночной ситуации.

Ключевые слова: банк, активы, пассивы, управление, эффективность, прибыльность, рискованность, концепция, контроллинг.

LITVINIUK O. V.

PhD in Economics, lecturer of the Department of Banking

Odessa National Economic University

**DECOMPOSITION ANALYSIS OF THE FINANCIAL RESULTS OF THE BANK
IN THE CONTEXT OF THE CONCEPT OF CONTROLLING**

The article is devoted to substantiation of scientific and practical approaches to the need for decomposition analysis of financial results of the bank in the context of the concept of controlling. A control system for management of assets and liabilities of the bank is proposed to consider with taking into accounting the requirements of the concept of controlling that forms the current paradigm of management of the bank based on the decomposition of its financial results and risks. It has been established that at the current stage of activity and development of the global banking system of securities and priorities areas are: expanding the range of banking services, profitability, effectiveness of banking business, financial reliability, easy access to financial markets and taking into account the variability of the market situation.

Key words: bank, assets, liabilities, management, efficiency, profitability, risks, concept, controlling.

AVLitvinyuk@gmail.com

Постановка проблеми. Циклічність у розвитку економічних систем зумовлює банківський менеджмент адекватно реагувати на зміни економічної інституціональної структури для забезпечення прибутковості й фінансової стабільності окремого банку й

банківської системи загалом. Посилення конкуренції, розширення філіальної мережі та децентралізації управління, зниження показників прибутковості традиційних банківських операцій, погіршення якості управління активами та пасивами, викликають необхідність використання адекватних управлінських рішень у сфері оптимізації фінансового топ-менеджменту банків.

Ефективність діяльності банківських установ значно залежить від професіонального управління активами та пасивами, розвитку системи обслуговування клієнтів, порядку управління ринковими ризиками, раціональної моделі банку, максимально оперативного використання фінансових ресурсів при прийнятному ступені ринкових ризиків. Звідси, обґрунтування й розроблення концептуальних засад формування системи управління активами та пасивами банку в контексті контролінгу в сучасних умовах являється актуальним й результат її впровадження має забезпечувати ефективність та оптимізацію управління структурою портфелю активів і пасивів банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у розвиток основних аспектів формування методичних засад до аналізу фінансової діяльності банків як невід'ємної складової управління активами та пасивами банків внесли такі зарубіжні вчені, як В. Бансал, Х. Грюнінг [1], Б. Карлоф [2], Г. Мінцберг [3], А. Томпсон [4], серед вітчизняних науковців слід відзначити Г. Азаренкову [5], Л. Жердецьку [6], Л. Кузнецову [7], Ю. Масленченкова [8] та ін.

Незважаючи на достатню кількість наукових розробок зарубіжних і вітчизняних учених, варто зауважити, що питання формування комплексного підходу до побудови системи управління активами та пасивами в контексті концепції контролінгу, залишаються недостатньо розробленими як у науковому, так і в організаційно-прикладному аспектах й потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Мета статті. В сучасних умовах все більш актуальним питанням в банківському просторі стає питання формування й оптимізації портфелю банківських операцій з метою забезпечення прибутковості й мінімізації ринкових ризиків. Для досягнення основних пріоритетних цілей банку на тактичному рівні управління основним завданням даного дослідження є обґрунтування науково-практичних підходів до необхідності використання декомпозиційного аналізу фінансових результатів банку в контексті концепції контролінгу на засадах оцінки внеску кожного з депозитних та кредитних продуктів банку в його чистий процентний дохід.

Виклад основного матеріалу. Високий рівень конкуренції між учасниками фінансового ринку, яка дедалі посилюється останнім часом, появлення нових банківських продуктів й технологій, підвищення ризикованості банківських операцій, динамічність існування ринку банківських послуг, вплив процесів фінансової інтеграції й глобалізації – все це обумовлює необхідність поглибленого дослідження зовнішніх і внутрішніх аспектів діяльності банківських установ і створення дійової системи управління банку та їх діяльності, які відображають поставлені цілі, визначають і моделюють напрями їх майбутнього розвитку.

Банківська сфера характеризується підвищеним ступенем ризику порівняно з іншими видами діяльності. Оскільки банки мають безліч компаньйонів, клієнтів, позичальників, фінансове становище яких безпосередньо має вплив на їхнє становище, а збільшення волатильності й невизначеності підвищує значення контролінгу в організаційній діяльності комерційного банку. Формування системи управління активами та пасивами банківських установ у концепції контролінгу в сучасних умовах призводить до збільшення зони інтересів банку.

Нагальна необхідність запровадження концепції контролінгу у вітчизняному банківському секторі обумовлена цілою низкою об'єктивних причин: визначальні прорахунки у розробленні стратегії діяльності більшості банків, неефективна організаційна структура (дані помилки проявляються у визначних перевантаженнях роботою окремих підрозділів, відсутністю у співробітників уяви про організаційну структуру й розподілу

обов'язків і відповідальності та ін.), обмеженість і відсутність стереотипів якості і бачень про собівартість і прибутковість окремих банківських продуктів і послуг, підвищений ступінь волатильності й динамічності зовнішнього середовища та невчасне реагування на його зміни, недостатня кваліфікація персоналу і відсутність корпоративних цінностей, інформаційно-аналітичного забезпечення і відсутність дійових систем сприяння прийняття управлінських рішень.

Концепція контролінгу виокремлюється як сукупність підходів і методик спроможних забезпечити керування необхідною інформацією щодо повсякденних результатів функціонування банку, можливостей його розвитку, наслідків окремих управлінських рішень на основі аналізу окремих об'єктів, процесів і обґрунтування новітніх управлінських рішень.

На основі синтезу й інтегрування поняття «контролінг», вважаємо доречним під поняттям «контролінг» розуміти концепцію сучасного динамічного управління банком, яка ґрунтується на розвиненій системі топ-менеджменту, включаючи сукупність основних елементів обліку, аудиту, планування, аналізу, моніторингу, контролю, регулювання, інформаційних потоків і мотивації персоналу, яка спрямована на координацію всіх аспектів фінансової діяльності банку з ціллю вдалого досягнення стратегічних цілей та ефективного управління банком [9].

Основними завданнями концепції контролінгу в банку слід вважати: управління операційними витратами за центрами відповідальності; вибір принципів систематизації статей активів та пасивів, доходів і витрат; створення структури активів-пасивів, доходів-витрат за центрами відповідальності; регламентування й координація організаційно-аналітичної діяльності щодо створення основних практичних процедур здійснення управлінського обліку та аудиту за центрами відповідальності; розроблення методики еталонів оцінки результативності бізнес-підрозділів і центрів відповідальності в банку; контролювання діяльності структурних підрозділів; формування архітектури інформаційної системи в банку, методики отримання й інтерпретування оперативної інформації, оптимізація інформаційних потоків; моніторинг та оцінка планів, результатів і відхилень.

Запровадження концепції контролінгу в банку в прикладному плані потрібно починати з розв'язання базових завдань, а саме завдання визначення прибутковості банківських продуктів і послуг як нижчої ланки банківської калькуляції. Слід зауважити, що контролінг – це концепція топ-менеджменту, спрямована на координацію і контролювання всіх видів діяльності банку з ціллю успішного досягнення стратегічних цілей. Враховуючи основні засади концепції контролінгу, слід розглянути структуру портфеля активних й пасивних операцій банку й провести декомпозиційний аналіз фінансових результатів банку. Основні елементи концепції контролінгу в банку наведені на рис. 1.

Основні результати декомпозиційного аналізу фінансових результатів банку в контексті концепції представлено в табл. 1.

У сучасних умовах фінансової нестабільності й значних дисбалансів в діяльності банківських установ особливої уваги потребує управління активами та пасивами, зокрема їх балансування та оптимізація для забезпечення належного рівня ліквідності, платоспроможності й прибутковості. Як свідчать дані табл. 1. найбільш вигідними для банку є такі пасивні продукти, як депозит «Накопичувальний», «Пенсійний +» та «Новий відсоток». Інші депозити також залучаються за ставками більш вигідними відносно ринкових (базовими), проте їх внесок у спред є дещо нижчим. Серед кредитних продуктів найбільш прибутковими є «Кредит під поруку», «Енергозберігаючий кредит» та «Доступне житло». Внесок казначейства зумовлений управлінням ризиками та трансформацією строків – пасиви меншого строку фондують більш довгострокові активи.

Висновки. На сучасному етапі діяльності та розвитку світової банківської системи цінними і пріоритетними напрямками виступають: розширення діапазону банківських послуг, прибутковість, результативність банківського бізнесу, фінансова надійність, безперешкодний доступ до фінансових ринків і врахування мінливості ринкової ситуації.



Рис. 1. Концепція контролінгу в банку: рівні управління; функції; завдання; принципи (Джерело: Розроблено автором на основі [6-9])

Таблиця 1

Основні результати декомпозиційного аналізу фінансових результатів банку в контексті концепції контролінгу (розраховано автором на основі [9])

Показники	Термін розміщення (місяці)	Обсяг розміщення (тис. грн)	Внеску серед, %	Внесок в ЧПД продуктів	Внесок у спред (трансформація строків)	Внесок у ЧПД (трансформація строків)
Вклад «Депозитний»	3	180000	0,25	450	1,00	1800,00
Депозит «Новий відсоток»	30	5000	1,00	50	1,00	50,00
Депозит «Накопичувальний»	36	28000	1,80	504	1,50	-420,00
Депозит «Комбінований»	72	15800	0,70	110,60	-1,20	-189,60
Депозит «Строковий»	120	550000	0,50	2750,00	-2,00	-11000,00
Депозит «Пенсійний +»	240	320000	0,50	4800,00	-1,50	-315200,00
Разом за пасивом	X	1098800	5,75	8664,60	-4,20	-324959,60
Кредит під заставу депозиту	3	100000	0,50	500	1,00	1000,00
Кредит під поруку	30	85000	3,00	2550	1,00	850,00
Енергозберігаючий кредит	36	50000	4,00	2000	1,50	750,00
Кредит на купівлю автомобіля	72	23800	1,50	357	1,20	285,60
Кредит «Доступне житло»	120	500000	0,70	13500	1,00	5000,00
Іпотечне кредитування	240	340000	0,50	1700	1,00	3400,00
Разом за активом	X	1098800	2,2	20607	6,7	11285,60

Незалежно від періоду життєвого циклу управлінський персонал будь-якого банку має приймати управлінські рішення стосовно формулювання оптимального рівня ліквідності своїх активів, оскільки з однієї сторони недостатня ліквідність активів може призвести як до незбалансованості, так і до банкрутства, а з іншої, їх збитковий обсяг може призвести до зниження рентабельності. Застосування запропонованих науково-практичних підходів декомпозиційного аналізу передбачає розподіл чистого процентного доходу, чистої процентної маржі та процентного спреда між банківськими продуктами. Результати такого аналізу дозволяють зробити обґрунтований вибір найбільш оптимальних портфелів активних і пасивних продуктів з точки зору співвідношення ризикованості та рентабельності.

Список використаних джерел

1. Маршалл Дж. Ф. Финансовая инженерия. Полное руководство по финансовым нововведениям / Дж. Ф. Маршалл, Випул К. Бансал. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 784 с.
2. Карлоф Б. Деловая стратегия: концепция, содержание, символы / Б. Карлоф. – М. : Прогресс, 1991. – 453с.
3. Минцберг Г. Стратегический процесс: концепции управления / Г. Минцберг, Дж. Куин, С. Гошал ; пер. с англ. Ю. Н. Каптуревского. – СПб : Питер, 2001. – 688 с.
4. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа. – 12-е изд. – / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд ; пер. с англ. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2002. – 576 с.
5. Азаренкова Г. М. Організація управління фінансовими потоками сучасного банку: стереоскопічний погляд // Банківська справа. – 2008. – № 4. – С. 49-61.
6. Жердецька Л. В. Обґрунтування методичних засад оцінки достатності власного капіталу для покриття ризиків банківської діяльності / Л. В. Жердецька // Наука й економіка. – 2014. – №1(33). – С.19-26.
7. Кузнецова Л. В. Теоретико-методологічні засади фінансової діяльності банку: монографія / Л. В. Кузнецова. – Одеса : Вид-во «Атлант», 2009 – 324 с.
8. Масленченков Ю. С. Экономика банка. Разработка по управлению финансовой деятельностью банка / Ю. С. Масленченков, А. П. Дубанков. – М. : Изд. групп. «БЦД-пресс», 2002. – 168 с.
9. Литвинюк О. В. Концептуальні засади формування фінансової моделі банку як основної складової процесу управління активами та пасивами банку / О. В. Литвинюк, Л. В. Жердецька // Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. – 2014. – Вип. 9: Серія «Економічні науки». – С. 174-179.